

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הטמנה בגיזי צמר, במוכין

(מ"ט א') (המשך משנה): (טומנים) בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן (שמוקצים לטווה ואריגה). כיצד הוא עושה (אם טמן בהם)? נוטל את הכיסוי (של הקדירה) והן (גיזי הצמר) נופלות (ואין הכיסוי נעשה בסיס לדבר האסור, שאין עשוי אלא לכסות קדירה¹).

(מ"ט ב') (1) אמר רבא: לא שנו (שאין מטלטלים גיזי צמר) אלא שלא טמן בהן. אבל טמן בהן, מטלטלין אותן.

איתיביה ההוא מרבנן בר יומיה לרבא (ממשנתנו): טומנין בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן. כיצד הוא עושה? נוטל את הכיסוי, והן נופלות (הרי שגם כשטמן בהם, נשארו מוקצה).

(נ' א') (2) אלא אי איתמר, הכי איתמר (לחומרא): אמר רבא: לא שנו אלא שלא יחדן להטמנה (לעולם). אבל יחדן להטמנה, מטלטלין אותן.

רבינא אומר: בשל הפתק שנו².

גרסינן לעיל בפרקין (מ"ח א'):

בעא מיניה רב אדא בר מתנה מאביי: מוכין (שאינם אלא לעשות מהם מצעים של לבד, ומוקצים למלאכה) שטמן בהן, מהו לטלטלן בשבת (האם ייחדם בזה להטמנה, ויש עליהם תורת כלי, ומותרים בטלטול)?

אמר ליה: וכי מפני שאין לו קופה של תבן (זול) עומד ומפקיר קופה של מוכין (שדמיה יקרים? אין דרך בכך, ולא בטלים להטמנה)?!

שיטות הראשונים

הטמנה בגיזי צמר: למסקנה, ללישנא קמא דרבא, וכן לרבינא, גיזי צמר רגילים מותר לטלטלם אם טמן בהם אף כשלא ייחדם. ורק בשל סחורה צריך ייחוד. וכן פסקו **תוספות**, **רשב"א** בשם **רבו**, **רא"ש**, **ור"ן**. וללישנא בתרא דרבא, וכן משמיה דרבי, גם גיזים רגילים צריך ייחוד להטמנה כדי להפקיעם. וכן פסקו **רי"ף**, **רמב"ם**, **והמאירי**. **והשו"ע**³ פסק **כרא"ש** וסיעתו.

טלטול מוכין שטמן בהן פעם אחת: דעת **בה"ג ורי"ד**⁴, דמוכין שטמן בהם פעם אחת, הוכנו בכך, ומותר לטלטלן⁵. **ורא"ש**

1. רש"י. וראה עוד בהרחבה להלן, קמ"ב ב', בסוגיית בסיס לדבר האסור (וראה רש"י להלן נ"א א', ד"ה נוטל, וצ"ב). ורבינו תם (הו"ד בתוספות נ"א א', ד"ה או) ביאר דלא חשיב כמניח (שבזה נעשית הקדירה בסיס לדבר האסור), כיון שדעתו ליטלו בשבת.
2. לעולם כרבא בלישנא קמא, שאם טמן בגיזי צמר פעם אחת מטלטלים אותם, ומשנתנו בשל הפתק שנו, גיזין לסחורה, מסתמא חשובות הן אצלו ואינן בטלות אצל הטמנה זו.
3. או"ח רנטא, **ובהגדרת ייחוד נחלקו האחרונים**: דעת הפמ"ג ובן איש חי (שנה ב, ויגש, א) דבעינן ייחוד בפה. והמשנ"ב (ס"ק ה) כתב שאפילו במחשבה בעלמא, מיקרי ייחוד (וראה שח, כב, שעה"צ ס"ק פה). מקורות - רמב"ם (הל' שבת, כו"ב).
4. הרי"ד כתב, דכיון דהלכה כרב אסי (ראה סוגיא הבאה), שמעשה שעשה מבעוד יום חשוב להתירן בטלטול, ואינו צריך מעשה בגופו, ולא לחשב עליהן, גם מוכין שטמן בהן פעם אחת, כבר הוכנו ומותר לטלטלן. וגם רבא כך אמר בלישנא קמא, שאם טמן בהן פעם אחת הן מותרין. ורבינא נמי אוקי מתניתין בשל הפתק, אבל לעולם בשל בעל הבית, אם טמן בהן פעם אחת מותר לטלטלו, וכך הלכה. ולא כתנא קמא דאמר צריך לקשר, ולא כרשב"ג דבעי מחשבה. ושמע מינה ליתא לדאביי דאמר מוכין שטמן בהן אסור לטלטלן.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דנליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

ור"ן כתבו שהלכה כאב"י, ולא פליג ארבא בלי"ק, דמוכין מוקצים יותר מגיזי צמר ואסורים בלא יחוד. או שאב"י אסר דווקא בשל הפתק. והר"ן הוסיף תירוץ, שאסר דווקא לשבת אחרת. ורי"ף ורמב"ם השמיטו דין מוכין. והשו"ע פסק שמוכין חשובים מגיזי צמר, ורק אם ייחדן להטמנה, מותר לטלטלן.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן רנט)

א. מוכין, (פי' כל דבר ד' קרוי מוכין כגון צמר גפן ותלישי צמר ד' של בהמה וגרירת בגדים בלויים), שטמן בהם דרך מקרה, אסור לטלטלן אלא מנער הכסוי והן נופלות; וכגון שמקצתן מגלה, שאין זה טלטול אלא מצדו. ואם יחדן לכה, מותר לטלטלן. אבל אם טמן בגיזי צמר, אפילו לא יחדן לכה, מותר לטלטלן. והני מלי סתם גזין שאין עומדין לסחורה, אבל אם נתנם לאוצר לסחורה, צריכין יחוד ואם טמן בהם בלא יחוד, מנער הכסוי והן נופלות, דהינו: לומר שנוטל כסוי הקדרה שיש תורת פלי עליה, ואף על פי שהם עליה לא אכפת לו, דלא נעשית בסיס להן.

אופן הפקעת חפצי מוקצה מדין מוקצה לפני שבת

(נ' א') תנא רבה בר בר חנה קמיה דרב: חריות (ענפים קשים) של דקל שגדרן (קצצן) לעצים (להסקה), ונמלך עליהן לשיבה - (1) צריך לקשר (לקשרם יחד מבעוד יום. שהוא מעשה. דלא הוי יחוד במחשבה). (2) רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין צריך לקשר (שיחוד במחשבה מועיל). הוא תני לה, והוא אמר לה: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל.

איתמר, (1) רב אמר: קושר (כתנא קמא דברייתא). (2) ושמואל אמר: חושב (כרבן שמעון בן גמליאל). (3) ורב אסי אמר: יושב (עליהן מבעוד יום) אע"פ שלא קישר, ואע"פ שלא חישב (עליהן לישב למחר, כיוון שגילה דעתו שעומדים לשיבה. ומיקל מכולם).

(ומסיק) סבר (רב אסי) כי האי תנא, דתניא: יוצאין (לרשות הרבים) בפקורין ובציפא בזמן שצבען בשמן (מבעוד יום), וכרכן במשיחה (בחוט. שגילה דעתו שעומדים למכה, ונחשבים מלבוש). לא צבען בשמן ולא כרכן במשיחה, אין יוצאין בהם (שאינם מלבוש, ונחשבים משאוי). ואם יצא בהן שעה אחת מבעוד יום, אע"פ שלא צבע ולא כרכן במשיחה, מותר לצאת בהן (כרב אסי שאמר ישב, אע"פ שלא קשר ולא חישב).

אמר רב יהודה: מכניס אדם (בערב שבת) מלוא קופתו עפר (לכסות בו צואה ורוק), ועושה בה כל צרכו. דרש מר

5. וכתב בב"ה"ל (רנט, ד"ה אבל) שכן גם שיטת רבינו חננאל, שהרי לא העתיק (בדף מ"ח א') הסוגיא דאב"י לגבי מוכין, ועל כרחך דסבירא ליה כבה"ג, דמאחר דקיי"ל כרבא בגיזי צמר, דבהטמנה בעלמא שרי לטלטלינהו (ונחשב כייחדן לכה), וכמדסיק רבינא שם דבתראה הוא, הוא הדין נמי לגבי מוכין, ונדחה הא דאב"י.

6. או"ח רנטא, הלבוש כתב דסגי ביחוד לשבת אחת (וראה שעה"צ אות א שהתקשה בדבריו). והמשנ"ב (ס"ק ה) כתב, דדוקא אם יחדן לכה לעולם מהני (כמבואר להלן, סוגיא הבאה, לגבי יחוד אבנים לטלטול בשבת, שבדבר שאין דרכו ליחד לכה, גם הר"ן מודה לרשב"א דבעינן יחוד לעולם). ואליה רבה חלק על השו"ע, והסכים לדעת הראשונים דמוכין דינם כגיזי צמר כל זמן שאינם עומדים לסחורה, ועל ידי הטמנה בעלמא שרי למחר לטלטלם. וכתב בב"ה"ל (ד"ה אבל) שבשעת הדחק ניתן לסמוך על זה. מקורות - רא"ש (סי' ז). ר"ן (כב ב ברי"ף, ד"ה אמר רבא). רי"ד (פסקיו, פרק ד).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסמכת הרבנים הגאונים: הרב שריה דנליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

זוטרא משמיה דמר זוטרא רבה: והוא שיחד לו קרן זוית⁷.

אמרו רבנן קמיה דרב פפא: כמאן? כרבן שמעון בן גמליאל, דאי כרבנן, האמרי בעינן מעשה! אמר להו רב פפא: אפילו תימא רבנן. עד כאן לא קאמרי רבנן דבעינן מעשה, אלא מידי דבר עבידא ביה מעשה, אבל מידי דלא בר מיעבדא ביה מעשה, לא.

שיטות הראשונים

חריות של דקל שגדרן לעצים: מוקצים הם, ואסור לטלטלם. כתב המאירי, פירוש שהיו צריכים לטלטלן לישב עליהם במקום אחר; שאילו לישב (עליהם) במקומן, אף מחשבה אין צריך בהם, שישבה בלא טלטול אינו כלום. ומעשים בכל יום שיושבים על האבנים. וכל שנאסר בטלטול, מותר בנגיעה. אלא שבדברים שאפשר לנגיעה שתבוא לידי טלטול, ראוי להפריש, הואיל ואין צריך לנגיעתו⁸.

חריות של דקל שגדרן לעצים ונמלך עליהן לשיבה: רי"ף, רמב"ם⁹, רבנו שמשון הזקן, רא"ש, ורי"ד, פסקו כרב אסי, שמספיק לשבת עליהן מבעוד יום. והר"ן כתב דקיי"ל דבין חשב בין ישב (מבעוד יום), מותר¹⁰. וכן פסקו רב האי גאון ורבינו יונה. ודעת הרמב"ן דלרב אסי דווקא ישב מהני. אבל חשב לא מהני. ור"ת פסק כרב, שצריך מעשה. והשו"ע¹¹ פסק כרי"ף ור"ן.

מחשבה לישב על העצים ביום חול האם מועילה: דעת תוספות, רשב"א, ורבינו ירוחם, דמחשבה לחול לא מהני, עד שיחשוב לישב עליהם בשבת. ודעת הרא"ש שמחשבה לחול מהניא. וכן פסק השו"ע¹².

יצאין בפקורין ובציפא: לרש"י פירוש פשתן סרוק וצמר מנופץ שנותנים על מכה. ולרב האי גאון ורבינו חננאל, פאה נכרית. והרמב"ם (שבת יט, טז) כתב "יוצאין בפקורין ובציפה שבראשי בעלי חטטין"¹³.

7. דהוי כמוכן ועומד לכך. אבל נתנו באמצע ביתו למדרס רגליים, הרי הוא בטל לגבי קרקעית הבית, ומוקצה, ואסור. רש"י.

8. אמנם ראה מרדכי (סי' שכד) שכתב: חריות של דקל יש אומרים דוקא בחריות של דקל פליגי משום דמזיזין כשיושב עליהן אבל אבנים שרי דאין מזיזין. והמשנ"ב (שחכ, ס"ק פב) כתב, ואפילו כשמזיזין ע"י ישיבתו, מצדד המג"א להקל, דטלטול מן הצד הוא כל זמן שאין מזיזין בידים. ומצאתי במאירי שגם הוא הסכים לזה רק שכתב דבמקום שאין צורך ראוי לפרוש מזה. וראה עוד ביה"ל (שחט, טז, ד"ה דאסור). וראה חזו"א (מב, יב; מז, יב), ובעיקר שו"ת 'מנחת שלמה' (ח"א, סי' יד, סעי' ב, 'בגדר טלטול מוקצה מן הצד').

9. אמנם ממה שפסק בראש אותה הלכה, גבי נדבך אבנים, כר' אמי אליבא דרבי יוחנן שאמר צא ולמדום אמר להם, ולא כרב אסי שמספיק מעשה כל דהו, לא קשה, כיוון שהם שני נידונים שונים. בחריות רב אסי אמר שבגילוי דעת מספיק, והלכה כמותו. ולגבי נדבך אבנים היה פשוט לגמרא שצריך מעשה. והשאלה היתה אם מעשה ממשי, או כל דהו. ובזה פסק כר' אמי שצריך מעשה ממשי.

10. מדאמר רב אסי אע"פ שלא חשב, משמע שמוסיף על דברי שמואל (שאמר שצריך ייחוד במחשבה).

11. או"ח שחכ. מקורות - רמב"ם (הל' שבת כה, כא). רבינו שמשון ורבינו תם (הו"ד בתוספות, ד"ה ורב). רא"ש (סי' ח). רי"ד (פסקיו, ד"ה תני רבה בר אבוא).

12. או"ח שחכ. והמשנ"ב (ס"ק פו) הביא דברי האליה רבה בשם כמה ראשונים שסוברים דמחשבה לא מהני אא"כ חשב לישב עליהם בשבת, ודלא כשו"ע. וראה עוד להלן. מקורות - תוספות (נ' א', ד"ה ואם). רא"ש (סי' ח). רשב"א (שו"ת ח"א סי' תשנז). רבינו ירוחם (נתיב יב). ר"ן (כג א ברי"ף, ד"ה ונשאל).

13. וביאר המגיד משנה שהוא כפירוש ר"ח. וצ"ב שכן הרמב"ם כתב בעלי חטטים. וייתכן שהיא איזו תחבושת.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דנליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

בזמן שצבען בשמן, וכרכן במשיחה: כתב הרמב"ם **"בְּזֶמַן שֶׁצָבְעוּ וְכָרְכוּ"** משמע שצריך את שניהם¹⁴. **והטור** כתב: **או שכרכן במשיחה. וכן פסק השו"ע**¹⁵.

לא צבען בשמן ולא כרכן במשיחה, אין יוצאין בהם: רש"י פירש, שאם לא צבען בשמן, אין זה מלבוש, אלא משוי. וכתב **בהגהות מיימוניות** (הל' שבת יט, טז, אות ג), ולא מסתבר לר"י דאם יש לאדם חבלה בידו בשבת, שלא יטול חתיכת בגד ויתן על גבי מכתו משום דחשיב ליה משאוי.

יוצאין בפקורין בזמן שצבען בשמן: דעת ר"י דבמחשבה סגי, אלא נקט צבען לרבותא, דמהני אפילו צבען לצאת בהן מבעוד יום ואחר כך נמלך, ואפ"ה יכול לצאת בהן בשבת¹⁶. **והרא"ש** כתב דהא דתניא צבען, איכא למימר תיקון מעליא נקט, וממילא ידענא דהוא הדין חשב¹⁷. **ורבינו יונה** כתב משום דלא מוכחא מילתא דמיחדי למכתו, ומחזי כמוציא בשבת. אבל יוצא בהן מבעוד יום מוכחא מילתא¹⁸. **והשו"ע**¹⁹ סתם **כר"י** (שמחשבה מבעו"י מהני), ובשם יש אומרים כתב **כרבינו יונה** (דלא סגי בפקורין במחשבה לחוד).

יוצאין בפקורין וכו' אבל לא צבען בשמן אין יוצאין: כתבו **תוספות** לאו דווקא אין יוצאין. דאפילו לטלטלם אסור, לפי שאינם מוכנים. **ומהרמב"ם** נראה שמפרשה לעניין הוצאה כפשטא דלישנא²⁰.

ישיבה על נדבך אבנים: דעת הרמב"ם, שבנדבך, בשונה מחריות של דקל, צריך גם לסדרן לישיבה, חוץ ממחשבה מבעוד יום לישיב עליהן, וכדעת רבי יוחנן²¹. ודעת **המרדכי** שהלכה בנדבך כרבי חנינא, שמספיקה מחשבה כדי

14. ונראה שלא היה גורס שצבען בשמן. או שגרס צבען **לשמן**. ופירש כפי המובא ברבנו פרחיה ב"ר ניסים, שכתב: דברים שחורים שקושר אותן הקירח סביב ראשו כדי שנראה מרחוק כבעל שיער. לפיכך אם צבען שחורין **לשם מעשה זה**, הוי לה כמלבושו ויוצא בהן יד פשוטה.

15. או"ח שח, כד.

16. ומוכח מדבריו שמחשבה צריכה להיות לצורך השבת.

17. מדנקט סיפא 'ואם יצא בהן', דשמעינן מינה דכל שכן חשב. דאפילו בחול מהניא הך מחשבה לרבן שמעון בן גמליאל. רא"ש.

18. ומדברי הרבינו יונה מבואר שהא דקאמר שם בגמרא "ואין יוצאין בהן", הוא דוקא, שהרי בטלטול שרי. ודלא כדעת תוספות, ראה להלן, שכתבו דלאו דוקא לצאת אסור אלא הוא הדין לטלטלם אסור. והוא הדין בסיפא דבריייתא "ואם יצא בהן שעה אחת מבעוד יום", דוקא יצא בהן. שהרי כל האיסור כאן אינו משום מוקצה אלא משום דמחזי כמוציא בשבת. ולכן לא מהני מה שיושב בביתו אלא צריך דוקא שיצא בהן. וזה דלא כתוספות (נ' א', ד"ה אבל) שכתבו דלאו דוקא שיצא בהן אלא הוא הדין שישיב בביתו. ע"פ ביאור הגר"א (שח, כד).

19. או"ח שח, כד. מדברי השו"ע מבואר שפסק כדעת ר"י (ובדבריו מבואר שמחשבה צריכה להיות לצורך שבת), וקשה, שכן לעיל מיניה (שח, כ) פסק כדעת הרא"ש, שמחשבה לחול מהניא. וראה ביהגר"א. וראה בהרחבה רבה ב'תוספת אוהל' (ח"א, שח, כד), לרב שמואל קידר. מקורות - ר"י (הו"ד בתוספות). תוספות (ד"ה ואם יצא). רבינו יונה (הו"ד בר"ן). ר"ן (כג א בר"ף, ד"ה תני רבה בר בר חנה).

20. שכן כתב הא דיוצאין בפקורין וכו' בפ"ט מהל' שבת (הל' טז), בדיני הוצאה. ב"י (או"ח שח, כד; או"ח שא, ג). וראה מש"כ בביאור הגר"א (בשני המקומות, ובעיקר או"ח שא, ג-נא) בפסקי השו"ע שהם סותרים. שכן בסעי' נא פסק המחבר שמותר לצאת במצנפת שתולים על הצוואר למי שיש לו מכה בידו או בזרועו, וכן בסמרטוטים הכרוכים על היד או אצבע שיש בה מכה (שנחשבים כתכשיט). ומשמע מסתימתו, שנחשב כמלבוש אפילו לא יצא בהם שעה אחת מבעוד יום. וראה ביה"ל (שא, ג-נא, ד"ה או שיצא, וד"ה הכרוכים על היד).

21. וכתב המגיד משנה (הל' שבת כה, כא) בביאור דעת הרמב"ם, דשאני חריות דאיכא דקיימי לישיבה ואיכא דקיימי לעצים וכאן לא נאסרו אלא מפני מחשבתו שגדרן לעצים, ומפני כך מחשבת ישיבה מוציאה מידי מחשבה לעצים. אבל נדבך של אבנים ליכא דקאי לישיבה ולפיכך (אין מחשבה מועילה לעשותם כלי, אלא) צריך מעשה להוכיח שהן לישיבה.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דנליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

לישב עליהן למחר. בדומה לדין חריות של דקל²². והשו"ע²³ פסק כרמב"ם. והרמ"א פסק כמרדכי²⁴.

ייחוד אבנים לשימוש בשבת: דעת הרשב"א, דכל שייחדה לכסות בה כלי וכיוצא בזה, מותר לטלטלה²⁵. והוא שייחדה לעולם^{26, 27} דעת הר"ן, דבמידי דאורחיה בהכי, כגון לפצוע בה אגוזים, בייחוד לשבת אחת מהני²⁸. ודעת המרדכי, שצריך שיעשה מעשה של תיקון מבעוד יום²⁹. והשו"ע³⁰ סתם כר"ן, ובשם יש אומרים כרשב"א. ויש אומרים בתרא כמרדכי. והרמ"א כתב דבייחוד סגי.

טלטול אבנים שטמן בהם קדירה בערב שבת: כתב הרי"ד, דכיון דהלכה כרב אסי, שמעשה שעשה מבעוד יום חשוב להתירן בטלטול, ואינו צריך מעשה בגופו, ולא לחשב עליהן, גם מוכין שטמן בהן פעם אחת כבר הוכנו ומותר לטלטלן³¹; ואם כן, האבנים שהאשה מסבבת בהן את הכירה, כיון שטמנה בהן, הותרו ומותר לטלטלן בשבת, דלא שנא גיזין מאבן. וכן פסק השו"ע³².

22. המרדכי הובא באו"ח שחכא. ובדעת הרי"ף והרא"ש דנו הפוסקים (ראה ב"י ודרכי משה שם).

23. או"ח שחכא. כתב המשנ"ב (ס"ק פט) מלשון המחבר משמע דבזה סדרם מבעוד יום כדי לישב עליהם הוא בכלל מעשה גמור, ומותר שוב לטלטלם למחר אפילו להדיא. אבל המג"א מצדד כשיטת רש"י דהסידור לא מהני אלא כדי שלא יצטרך ליגע בהם למחר.

24. כתב המשנ"ב (ס"ק צ) עיין במג"א שהשיג על הרמ"א, וסבירא ליה דאבן חמור מחירות (כמו שכתב שחכב) דבעינן דוקא יחוד לעולם. וכן משמע דעת שאר אחרונים.

25. דלא גרע ממכנים מלוא קופתו עפר, שעושה בה כל צרכיו.

26. אבל יחדה לשבת זו בלבד לא מהני, דהיינו ההיא דמניח אבן על פי חבית (שבת קמ"ב ב'), דנעשה בסיס לדבר האסור לפי שלא יחדה לכך לעולם. ולא דמי לחריות דסגי ביחוד לשבת אחת, דחריות עומדות לשיבה יותר מאשר אבן לפצוע בה אגוזים.

27. וכתב עוד הרשב"א דאפשר דבעינן שישתמש בה פעם אחת מבעוד יום, כמו דין פיקורין וציפה. ולפי זה, לדעת הרא"ש לעיל, **בחשב סגי**, כמו בפיקורין וציפה. ב"י.

28. דדוקא על פי חבית, דאין דרך לייחד אבן לכיסוי, לא מהני ייחוד לשבת אחת. משא"כ לפצוע בה אגוזים. וכמו בחריות, דמחשבה לצורך מחר לבד סגי (דאורחיה ליחדן לשיבה, וכרשב"ג דסגי במחשבה. והר"ן לשיטתו (בפרק נוטל, נט ב ברי"ף), שהקשה מדוע מניח אבן על פי חבית מבעוד יום, נעשית החבית בסיס לדבר האסור, ומאי שנא מחירות של דקל דשיבה מהני. ותירץ, דחריות עבידי לשיבה, אבל אבן לא עבידא כיסוי לחבית. ביאור הגר"א). וראה ב"י.

29. כמו הדין שאסור לישב על אבנים א"כ למדום. ולא דמי לעפר דסגי בייחוד, דהוא קל מחירות, דאפילו ת"ק (החולק בחריות, ובעי קשירה) מודה בעפר דסגי ביחוד, דבמידי דלאו בר מיעבד מעשה, לכו"ע סגי ביחוד. וההיא דפורפת על האבן, מפרש המרדכי בתיקון מעשה קצת (שיהא ראוי לפרוף). ביאור הגר"א (שח, ס"ק סב).

30. או"ח שחכב. וכתב המשנ"ב (ס"ק צז), ולענין מידי דאורחיה בהכי, נראה דבמקום הצורך יש לסמוך להקל דסגי ביחוד לשבת אחת. מקורות - ר"ן (פרק במה טומנין, כג א ברי"ף, ד"ה ונשאל). רשב"א (ש"ת ח"א סי' תשנו-תשנז). מרדכי (סו"פ כל הכלים, סי' תטז).

31. ראה סוגיא קודמת, ושם בהרחבה בשיטות הראשונים.

32. או"ח רנטב. והוסיף השו"ע, שנראה מדברי הטור (שפסק כן), שצריך שיחדם לכך לעולם. אבל יחדה לשבת זו בלבד, לא מהני, וכדברי הרשב"א (הובאו בפסקה קודמת). ונראה, דבהא אפילו לר"ן צריכה יחוד לעולם דהא לאו אורחיהו דאבנים ליתנם סביב הקדרה טפי ממאי דאורחיהו לכסות בהן החבית דמודה ביה הר"ן (כמבואר בפסקה לעיל). וכן פסק בשו"ע, דבעי יחוד לעולם.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שח)

כ. חריות (פי' ענפים) של דקל שקצצם לשרפה, מקצים הם ואסור לטלטלם; יושב עליהם מעט מבעוד יום, מתר לישב עליהם בשבת. וכל שכן אם קשרן לישב עליהם, או אם חשב עליהם מבעוד יום לישב עליהם, אפלו בחל.
 כא. אבל נדבך של אבנים אף על פי שחשב עליו מבעוד יום, אסור לישב עליהם אלא אם כן למדום (פי' סדרום).
 הגה: ויש אומרים דדין אבנים דדין חריות, וכן עקר. (מרדכי פ' במה טומנין והמגיד פ' כ"ה בשם הר"ף, וכן יש לפרש הרא"ש).
 כב. אסור לכסות פי חבית באבן או בקעת, או לסגר בהן את הדלת, או להכות בהן בברזא (פרוש הקנה שמשימים לחביות להוציא היין ממנו); אף על פי שחשב עליה מבעוד יום, אסור, אלא אם כן יחדה לכה לעולם; אבל יחדה לשבת זה בלבד, לא. והני מילי, בדבר שאין דרכה ליחדה לכה, כגון הני דאמרן; אבל בכל מדי דארחיה בהכי, כגון לפצע בה אגוזים, ביחוד לשבת אחת סגי. ויש מי שאומר דלא שגא. ויש אומרים שצריך שיעשה בה שום מעשה של תקון מבעוד יום (ועין לעיל סימן רנ"ט דביחוד סגי).

כג. מתר לחתך ענף מן הדקל מבעוד יום, ומתר להניף בו על השלחן בשבת להברית הזבובים; כיון דלצורך חתכו, עשאו כלי גמור.

כד. פשתן סרוק וצמר מנפץ שנותנים על המכה, אם חשב עליהם מבעוד יום לתתם על המכה, או שישב בהם שעה אחת מבעוד יום, או שצבען בשמן דגלי דעתיה דלמכה קיימי, או שפרכן במשיחה לתנם על המכה בשבת תו לית בהו משום מקצה, ומשום רפואה נמי ליכא שאינו אלא כמו מלבוש שלא יסרטו בגדיו (במכה). ויש אומרים דלא סגי במחשבה לחוד.

(או"ח, הלכות שבת, סימן רנט)

ב. הנותנים אבנים ולבנים סביב הקדירה צריך שייחדם לכה לעולם, שהרי כל זמן שלא יחדן אינם חשובים לו ומשליכון. הלכך אסור לטלטלן, אם לא שיצניעם ומיחדן לכה.

(או"ח, הלכות שבת, סימן שא)

ג. יוצאים בפשתן סרוק וצמר מנפץ שבראשי בעלי חטטין (פי' בעלי נגעים). אימתי, בזמן שצבען וכרכן או שיצא בהם שעה אחת מבעוד יום.

נא. מתר לצאת במצנפת שתולים בצואר למי שיש לו מכה בידו או בזרועו, וכן בסמרטוטין הפרוכים על היד או על האצבע שיש בו מכה.

שימוש בחומרים משירי שיער לרחיצת ידיים

(נ' ב') אמר רב יהודה: עפר לבינתא (עפר לבונה), שרי (לחוף פניו אפילו מי שיש לו זקן).

אמר רב יוסף: כוספא דיסמין (עפר יסמין³³), שרי.

אמר רבא: עפר פלפלי (שחיקת פלפלון), שרי.

אמר רב ששת: ברדא שרי (לרחוף פניו).

33. רמב"ם, מובא להלן בהלכה. ורש"י פירש: פסולת שומשומין.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

מאי ברדא? (1) אמר רב יוסף: (תערובת של) תילתא אהלא (חומר ניקוי, ולא יותר משליש, מפני שמשייר שיער), ותילתא אסא (הדס), ותילתא סיגלי (סיגלים, שיש בהם ריח טוב).
(2) אמר רב נחמיה בר יוסף: כל היכא דליכא (בברדא) רובא אהלא שפיר דמי (לרחוץ בו בשבת, ואפילו ביותר משליש, אם אינו הרוב, מותר).

שיטות הראשונים

עירב דבר שמשייר שיער עם דבר שאינו ודאי משיר: פסק הרמב"ם כרב נחמיה בר יוסף, שאפילו אם יש באהלא יותר משליש מותר, כל עוד אינו רוב בתערובת. וכן פסק השו"ע³⁴.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שכו)

ט. מתר לרחץ פניו ידיו ורגליו בדברים שאינם משירים שער מערבים עם דברים המשירים, ובלבד שלא יהיה הרב מדבר המשיר.

הטמנה בתוך מוקצה ונטילת הקדירה ממנו

(מ"ט א') **משנה:** (1) ר' אלעזר בן עזריה אומר: קופה (שטמנה בגיזי צמר), מטה על צדה ונוטל (התבשיל); שמא יטול (הקדירה, ויפלו הגיזים לגומא), ואינו יכול להחזיר (אם ירצה לחזור ולהטמינה). (2) וחכמים אומרים: נוטל (הקדירה), ומחזיר.

(נ' ב') (ומבאר) הכל מודים שאם נתקלקלה הגומא (שנפלו הגיזים למקום מושב הקדירה), שאסור להחזיר (לפי שמזיז הגיזים לכאן ולכאן). ומתניתין בדלא נתקלקלה, ובחוששין קמיפלגי: מר (ר' אלעזר בן עזריה) סבר חוששין שמא נתקלקלה הגומא (שמא תתקלקל לפעמים, ויבוא להחזירה), ומר (חכמים) סבר אין חוששין.

שיטות הראשונים

קופה שטמנה בגיזי צמר: הרי"ף ורא"ש פוסקים כחכמים, שאם התקלקלה הגומא, אסור להחזיר. אבל אין חוששים שמא תתקלקל, ולכן מותר ליטול הקדירה מן הקופה בדרך הרגילה, ואין צורך להטות את הקדירה על צידה. **הרמב"ם** אינו מביא את הדין היוצא מהסוגיא.

הכל מודים שאם התקלקלה הגומא, אסור להחזיר: והטעם, **לרש"י ותוספות**, משום שמזיז הגיזים המוקצים לכאן ולכאן. **לרמב"ם**³⁵, משום שכשהתקלקלה הגומא, הרי זה כמי שטומן בשבת. ולפי זה אסור אף כשהטמין **בדבר המותר בטלטול**. והשו"ע³⁶ סתם **כרש"י**, ובשם ויש אומרים כתב **כהרמב"ם**.

34. או"ח שכו,ט. מקורות - רמב"ם (הל' שבת כב,ג).

35. פיה"מ.

36. או"ח רנט,ג.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן רנט)

ג. הטומן בקפה מלאה גזי צמר שאסור לטלטל והוציא הקדירה, כל זמן שלא נתקלקלה הגומא יכול להחזירה; ואם נתקלקלה, לא יחזירה. ואפילו לכתחלה יכול להוציאה על דעת להחזירה אם לא נתקלקלה, ולא חיישין שמה יחזירה אף אם נתקלקלה. ויש אומרים שאפילו טמן בדבר שמתר לטלטל, אם נתקלקלה הגומא, לא יחזיר מפני שתצטרך הקדירה לעשות לעצמה מקום כשמתחזירה ונמצא כמי שטומן בשבת.

שליפת סכין מתלוש ומחובר

(נ' ב') אמר רב הונא: האי סליקוסתא, דצה שלפה והדר דצה, שריא. ואי לאו, אסיר³⁷.

אמר שמואל: האי סכינא דביני אורבי³⁸, דצה שלפה והדר דצה, שרי. ואי לאו, אסיר.

מר זוטרא ואיתימא רב אשי אמר: בגורדיתא דקני שפיר דמי³⁹.

אמר ליה רב מרדכי לרבא, מתיב רב קטינא תיובתא (משנה כלאים א, ט): הטומן לפת וצננות תחת הגפן (לשומרם בקרקע), אם היה מקצת עליו מגולים, אינו חושש לא משום כלאים (שאין זו שתילה), ולא משום שביעית (אינו כזריעה), ולא משום מעשר (שנאמר שבטלה לקרקע, וכלוקטה מתחילה, וצריך לעשר הנוסף), וניטלין בשבת (שאוחזה במקצת עליה המגולים, ואינו חושש אם העפר זו מאיליו. והוא הדין לסליקוסתא).

תיובתא.

שיטות הראשונים

שליפת סכין התחוב בכותל: הגמרא נשאתר בתיובתא. ופירש רש"י מתיב רב קטינא תיובתא להנך רבנן דאמרי דאי לא דצה ושלפה אסיר. וכן העלו הרי"ף ורא"ש, דאפילו לא דצה ושלפה שרי. וכתב בתרומת הדשן דהיכא דתקוע הוא בכותל שהוא מחובר, יש לחוש לאסור⁴⁰. וכן פסק השו"ע⁴¹.

37. עשב שהוא נאה למראה ולהריח, וממלאין כד עפר לח ותוחבין אותו לתוכו, ונותנו לפני שרים, וכשהוא רוצה נוטלו ומריח בו ומחזירו למקומו. ואי מבעוד יום דצה לתוך העפר ושלפה והדר דצה, שפיר דמי ליטלה למחר ולהחזירה, שהרי הורחב מקום מושבה והוחלק מבעוד יום, ואינו מזיז עפר. רש"י.

38. שנועצין סכין בין שורות הלבנים שבבנין להשתמר. רש"י.

39. קנים הדקלים שיוצאין הרבה בגזע אחד ותכופין זה בזה, שפיר דמי לנעוץ בתוכן סכין לשמרו, ואין חוששין שמה יגרור הקליפה וחייב משום מוחק. רש"י.

40. משום דאם הוא תקוע מעט בחוזק כמעט פסיק רישיה הוא שלא יוסיף בנקב, והוא ליה קודח כל שהוא, דחייב משום בונה (שבת ק"ב ב').

41. או"ח שיד, יב. מקורות - רי"ף (סוף כג א בדפיו). רא"ש (סי' יא). תרומת הדשן (סי' סד).

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שיד)

- א. אין בנן וסתירה בכלים. והני מילי, שאינו בנן ממש כגון חבית, הגה: שאינה מחזקת ארבעים סאה (ת"ה סי' ס"ה), שנשברה ודבק שבריה בצפת, יכול לשברה לקח מה שבתוכה... ואם היה ספין תקוע מערב שבת בחבית, מתר להוציאו ולהכניסו שהרי אינו מתכוון להוסיף.
- הגה: ודוקא שהוציאו גם כן פעם אחת מבעוד יום, אבל אם לא הוציאו מבעוד יום, אסור דהוי פסיק רישא דעושה נקב ופתח לחבית (תרומת הדשן סי' ס"ד). כלי שנתרועעה, אם מתר לטל ממנו חרס, עין לעיל סי' ש"ח סמ"ד.
- יב. ספין שהוא תחוב בכתל של עץ מבעוד יום, אסור להוציאו בשבת כיון שהוא דבר מחבר; אבל אם הוא תחוב בספסל, וכן בכל דבר תלוש, מתר להוציאו. הגה: ואם דצה ושלפה מבעוד יום, בכתל, שרי (בית יוסף) (עסס"א).